

public issue

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΒΑΡΟΜΕΤΡΟ**

Δεκέμβριος
2008

**Δείκτης καταναλωτικού
κλίματος (CCI)**

**Δείκτες αποτίμησης
της οικονομικής
συγκυρίας**

Η ταυτότητα του Οικονομικού Βαρόμετρου της Public Issue

Ο δείκτης καταναλωτικού κλίματος (Consumer Climate Index), καθώς και οι υπόλοιποι δείκτες του Οικονομικού Βαρόμετρου, που δημοσιεύονται στην παρούσα ανάλυση, βασίζονται σε μηνιαίες πανελλαδικές τηλεφωνικές έρευνες 1.000 ατόμων, ηλικίας 18 ετών και άνω

Η μέτρηση Δεκεμβρίου 2008 πραγματοποιήθηκε, στο χρονικό διάστημα 2-6/12/2008

Η Public Issue ιδρύθηκε το 2001 από τον Γιάννη Μαυρή
Εξειδικεύεται στις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές έρευνες
κοινής γνώμης, στην Ελλάδα και την Κύπρο
Είναι μέλος της WAPOR (World Association for Public Opinion Research)
& της ESOMAR (European Society for Market Research)

Διαπιστώσεις με βάση το Οικονομικό Βαρόμετρο Δεκεμβρίου 2008 της Public Issue

- Παραμένει αμετάβλητη η απαισιοδοξία των καταναλωτών κατά τη διάρκεια του τελευταίου τριμήνου του έτους
 - Παραμένει αυξημένος ο φόβος της ανεργίας
 - Επιδεινώνονται ραγδαία οι προσδοκίες των καταναλωτών το 2009
- Σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2007, καταγράφεται γενική επιδείνωση των δεικτών του Οικονομικού Βαρόμετρου.
 - Οι φόβοι για τις επιπτώσεις της κρίσης μεταφέρονται από το εισόδημα, στην εργασία, γεγονός που εγκυμονεί σημαντικούς κινδύνους για την οικονομία και την κατανάλωση των νοικοκυριών.
 - Εν όψει εορταστικής περιόδου, η ροπή προς αγορά και κατανάλωση βελτιώνεται, αλλά οι προσδοκίες για την οικονομία το 2009 υφίστανται σημαντική επιδείνωση.
 - Οι μέχρι σήμερα παρεμβάσεις της ελληνικής κυβέρνησης δεν φαίνεται να επιτυγχάνουν την αντιστροφή του αρνητικού οικονομικού κλίματος, γεγονός που εντείνει η δυσμενής δημοσιονομική κατάσταση της χώρας.
 - Δεν επιβεβαιώνονται οι προβλέψεις για δημιουργία αποταμίευσης ασφαλείας απέναντι στην κρίση.
 - Παρά την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, την μείωση των δόσεων των στεγαστικών δανείων και των τιμών του πετρελαίου, οι Έλληνες καταναλωτές διαβλέπουν χειροτέρευση του προσωπικού τους εισοδήματος το 2009.
 - Οι προσδοκίες για την πενταετία συνεχίζουν να βελτιώνονται, για τέταρτο συνεχόμενο μήνα, αποτελώντας, πιθανώς, διάυλο ψυχολογικής διεξόδου από την τρέχουσα οικονομική και κοινωνική συγκυρία.
 - Σε γενικές γραμμές, οι χαμηλές προσδοκίες για την ανεργία, που έχουν παγιωθεί, αντανακλούν τη μακροχρόνια έλλειψη αποτελεσματικότητας και την ανεπάρκεια του εγχώριου συστήματος προστασίας από τη φτώχεια και την ανεργία.
 - Παράλληλη εξέλιξη παρουσιάζουν, για έναν ακόμη μήνα, ο δείκτης CCI της Public Issue, με το δείκτη ICS του Πανεπιστημίου του Michigan.

Ετήσια επισκόπηση του CCI (περίοδος 12/2007 – 12/2008)

Από την αρχή του έτους μέχρι σήμερα, ο δείκτης καταναλωτικού κλίματος μπορεί να διακριθεί σε τρεις περιόδους:

- Κατά την πρώτη περίοδο, από τον Ιανουάριο μέχρι και τον Απρίλιο, ο δείκτης κινήθηκε περί την τιμή 70.
- Κατά την δεύτερη περίοδο, από τον Μάιο μέχρι και τον Ιούλιο, παρουσίασε συνεχή μείωση.
- Κατά την τρίτη περίοδο σταθεροποιήθηκε περί την τιμή 60.

Η πτώση των μηνών Μαΐου-Ιουνίου-Ιουλίου σχετίζεται με το φαινόμενο της ακρίβειας, δηλαδή με την μεγάλη άνοδο των τιμών καταναλωτικών προϊόντων (που πυροδοτήθηκε από την άνοδο των τιμών του πετρελαίου), κατά το τρίμηνο Μαρτίου-Μαΐου. Αυτή η άνοδος των τιμών μείωσε την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών και επιδείνωσε το καταναλωτικό κλίμα. Όπως υπογραμμίζεται στο Οικονομικό Βαρόμετρο Νοεμβρίου, η σταθεροποίηση του δείκτη κατά τη διάρκεια των τελευταίων μηνών, έστω και σε χαμηλότερα επίπεδα από το μέσο όρο του έτους, προκύπτει ως συνισταμένη δύο φαινομένων με αντιθετική επίδραση: αφενός της μείωσης των τιμών του πετρελαίου, και αφετέρου της επικράτησης, ενός γενικευμένου κλίματος αβεβαιότητας, για τις μελλοντικές εξελίξεις στην οικονομία και στην απασχόληση.

Αν και οι χαμηλότερες τιμές του δείκτη CCI καταγράφηκαν στο τρίμηνο Μαΐου – Ιουλίου, οι πλέον απαισιόδοξες προσδοκίες για την ανεργία, σε όλη τη διάρκεια του 12μηνου, εκδηλώνονται κατά την περίοδο των δύο τελευταίων μηνών του έτους. Συμπερασματικά, ενώ η πρώτη περίοδος υποχώρησης του δείκτη υπήρξε απόρροια μιας κρίσης ακρίβειας και συρρίκνωσης της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών, η τρέχουσα περίοδος φαίνεται να εκλαμβάνεται από τους καταναλωτές ως μια περίοδος ενδεχόμενης απώλειας των εισοδημάτων τους, εξαιτίας των πτωχεύσεων και αναδιαρθρώσεων, στις οποίες προχωρούν οι επιχειρήσεις, υπό τις πιέσεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Από αυτήν την άποψη, οι μελλοντικές επιπτώσεις στην οικονομία από τις τρέχουσες προσδοκίες, πιθανόν να αποδειχθούν ιδιαίτερα μεγάλες, δεδομένου ότι η κρίση δεν περιορίζεται πλέον στην συρρίκνωση του εισοδήματος των καταναλωτών, αλλά θέτει σε αμφισβήτηση πλέον και την ίδια την ύπαρξή του (ανεργία, πτώχευση). Εξάλλου, ο συγκεκριμένος φόβος καταγράφεται, πολύ χαρακτηριστικά στην εξέλιξη των προσδοκιών για την ανεργία (βλέπε παρακάτω).

Σύγκριση του δείκτη CCI της Public Issue και του δείκτη ICS του πανεπιστημίου του Michigan

- Παράλληλη εξέλιξη παρουσιάζουν για άλλον έναν μήνα οι δείκτες CCI της Public Issue και ICS του Πανεπιστημίου του Michigan. Υπενθυμίζεται, ότι η τιμή Νοεμβρίου για τις Ηνωμένες Πολιτείες υπήρξε η τρίτη χαμηλότερη στην διάρκεια των τελευταίων 50 ετών. Ο δείκτης ICS παρουσιάζει οριακή άνοδο 1,7 μονάδων τον Δεκέμβριο, έχοντας απωλέσει πάνω από 15 μονάδες από το Σεπτέμβριο. Ο αριθμός ανέργων αυξήθηκε κατά 533.000 τον Νοέμβριο, σύμφωνα με το Τμήμα Εργασίας των Ηνωμένων Πολιτειών, ξεπερνώντας το συμβολικό φράγμα των 10 εκατομμυρίων ανέργων. Η οικονομία των ΗΠΑ παρουσιάζει σήμερα το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας της από το 1993 (6,7%)¹.
- Λαμβάνοντας υπόψη την περιορισμένη κάλυψη του κράτους πρόνοιας των ΗΠΑ, η αύξηση της ανεργίας λαμβάνει σαφώς μεγαλύτερη σημασία από ότι στην Ευρώπη, αλλά και την Ελλάδα, όπου τη διαχείριση του ρίσκου και των επιπτώσεων της ανεργίας αναλαμβάνει σε μεγάλο βαθμό ο θεσμός της οικογένειας. Τα μέτρα που προωθούνται το τελευταίο διάστημα, από τις αμερικανικές αρχές, φαίνεται να απευθύνονται στην πρόληψη των σοβαρών κοινωνικών επιπτώσεων, που συνεπάγεται μια περαιτέρω αύξηση της ανεργίας (ή ακόμα και η διατήρησή της στα σημερινά επίπεδα).
- Μεταξύ των σημαντικότερων πρωτοβουλιών των αμερικανικών αρχών διακρίνονται:
 - Η κατάρτιση ενός νέου σχεδίου στήριξης της οικονομίας από τον νέο πρόεδρο των ΗΠΑ Μπαράκ Ομπάμα, που συμπεριλαμβάνει μειώσεις φόρων για τα νοικοκυριά, οικονομική στήριξη των πολιτειών για την κάλυψη αναγκών του προγράμματος κοινωνικής πρόνοιας Medicaid και επενδύσεις σε πέντε κυρίως τομείς (υποδομές, κατασκευή σχολικών συγκροτημάτων, εξοικονόμηση και αποδοτικότητα στην χρήση ενέργειας, πρόσβαση στο ευρυζωνικό δίκτυο, και τεχνολογία ψηφιακής υγείας). Το ύψος του νέου σχεδίου, διετούς διάρκειας, υπολογίζεται αρχικά μεταξύ 675 και 775 δισεκατομμυρίων δολαρίων χωρίς να αποκλείεται αύξηση του στα 850 δισεκατομμύρια².
 - Η μείωση των επιτοκίων της Fed, στις 16 Δεκεμβρίου, από 1%, σε εύρος διακύμανσης 0-0,25%.
 - Η παροχή βοήθειας ύψους 17,4 δισεκατομμυρίων στην αμερικανική αυτοκινητοβιομηχανία, με στόχο την διάσωση της General Motors και της Chrysler, όπως ανακοινώθηκε στις 19 Δεκεμβρίου από τον Λευκό Οίκο.
- Ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε σχέση με την ευρωπαϊκή πραγματικότητα αναμένεται να παρουσιάσει ο βαθμός στον οποίο οι Αμερικάνοι καταναλωτές θα εσωτερικεύσουν στις προσδοκίες και εκτιμήσεις τους, κατά τους προσεχείς μήνες, τις αλληπάλληλες παρεμβάσεις που λαμβάνονται από την πολιτική ηγεσία των Η.Π.Α. (Η στάση των αρχών στις Ηνωμένες Πολιτείες υπήρξε, συνολικά, σαφώς πιο ενεργητική και ουσιαστική από ότι στην Ευρώπη).

¹ "The employment situation: November 2008", Bureau of Labor Statistics, United States Department of Labor.

² 'Stimulus Package Heads Toward \$850 Billion', Jonathan Weisman, The Wall Street Journal, December 18, 2008.

Ο δείκτης καταναλωτικού κλίματος (Consumer Climate Index - CCI)

Ο δείκτης καταναλωτικού κλίματος παρουσιάζει τον Δεκέμβριο, για δεύτερο συνεχόμενο μήνα, οριακή άνοδο (1,2 μονάδες), προσεγγίζοντας τις 62,3 μονάδες. Η συγκεκριμένη τιμή υπολείπεται κατά 4,2 μονάδες της αντίστοιχης τιμής του 2007 (66,5) και κατά 1,6 μονάδες του μέσου όρου του τελευταίου έτους (63,9).

Ο δείκτης τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας (Current Economic Conditions Index - CECI)

Κατά το μήνα Δεκέμβριο, ο δείκτης τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας (CECI) παρουσιάζει αξιοσημείωτη ανάκαμψη 7,5 μονάδων. Η νέα τιμή του δείκτη υπερβαίνει κατά 0,4 μονάδες τον μέσο όρο του περασμένου 12μηνου. Αξίζει να σημειωθεί, ότι ο CECI, μαζί με τον δείκτη προσδοκιών για την εξέλιξη της οικονομίας την προσεχή 5ετία, είναι οι μόνοι μεταξύ των δεικτών του Οικονομικού Βαρόμετρου, που παρουσιάζουν υψηλότερη τιμή το Δεκέμβριο του 2008, σε σχέση με το 2007. Υπενθυμίζεται, ότι ο συγκεκριμένος δείκτης αποτυπώνει τις εκτιμήσεις των καταναλωτών για την τρέχουσα οικονομική συγκυρία.

Ο δείκτης καταναλωτικών προσδοκιών (Consumer Expectations Index - CEI)

Σε αντίθεση με τον δείκτη τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας, ο δείκτης καταναλωτικών προσδοκιών (CEI) παρουσιάζει μείωση 2,9 μονάδων τον μήνα Δεκέμβριο, υποχωρώντας στις 67,7 μονάδες. Η νέα τιμή υπολείπεται κατά 2,7 μονάδες του μέσου όρου του δείκτη, κατά το παρελθόν 12μηνο. Υπενθυμίζεται, ότι ο δείκτης CEI αποτυπώνει την αισιοδοξία ή την απαισιοδοξία των καταναλωτών για το προσωπικό εισόδημα και την οικονομική κατάσταση της χώρας.

Σύγκριση CEI και CECI

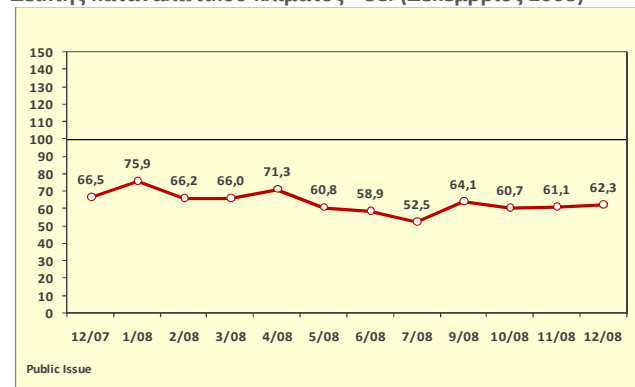
Η σύγκριση της εξέλιξης των δύο δεικτών επιβεβαιώνει το έντονο κλίμα αβεβαιότητας που επικρατεί, το Δεκέμβριο, μεταξύ των Ελλήνων καταναλωτών, για τις εξελίξεις στην οικονομία στο προσεχές οικονομικό διάστημα. Ενώ οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα οικονομική συγκυρία (CECI) βελτιώνονται, ως αποτέλεσμα του μέχρι σήμερα σχετικά περιορισμένου αντίκτυπου της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης στην ελληνική οικονομία, οι προσδοκίες για την κατάσταση της οικονομίας και το προσωπικό εισόδημα (CEI), αντιθέτως, επιδεινώνονται, υπό το πρίσμα των οικονομικών εξελίξεων σε άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι Έλληνες καταναλωτές φαίνεται να συμπεριφέρονται την άποψη, ότι οι επιπτώσεις της κρίσης θα λάβουν στην Ελλάδα έμμεσο χαρακτήρα (μείωση αριθμού τουριστών, ναυτιλία, επιβράδυνση τραπεζικής πίστης, κ.λπ.), δεδομένου ότι το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα δεν εκτέθηκε σε «τοξικά προϊόντα». Κατά συνέπεια, λόγω της καθυστέρησης στην εκδήλωση των επιπτώσεων της κρίσης, εκδηλώνεται αυξημένη απαισιοδοξία των καταναλωτών, για τη μελλοντική εξέλιξη της οικονομίας («η κρίση δεν έχει έρθει ακόμα»).

Ο πίνακας που ακολουθεί παρέχει μία συνοπτική εικόνα των τάσεων των δεικτών του Οικονομικού Βαρόμετρου.

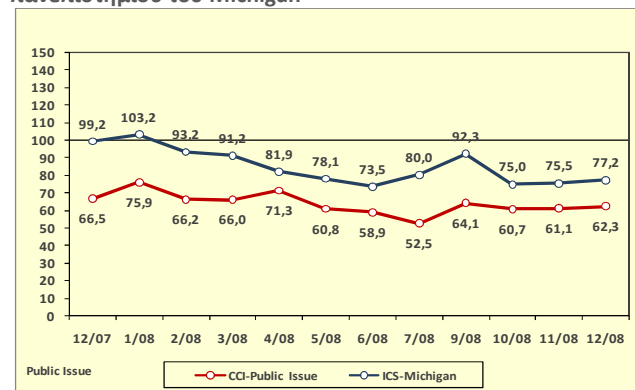
Δείκτης καταναλωτικού κλίματος & αναλυτικοί δείκτες, Δεκέμβριος 2008 – Μηνιαίες μεταβολές

	Δεκέμβριος 2008	Μηνιαία μεταβολή	Μέσος όρος 12/2007-12/2008
Δείκτης καταναλωτικού κλίματος - CCI	62,3	+1,2	63,9
Ροπή προς αγορά και κατανάλωση	56,7	+10,5	56,0
Εκτιμήσεις για το εισόδημα	52,1	+4,5	52,2
Προσδοκίες για την οικονομία	43,7	-7,4	55,8
Προσδοκίες για την ανεργία	28,2	+1,6	48,0
Προσδοκίες για την αποταμίευση	32,9	-1,5	35,7
Προσδοκίες για την προσωπική οικονομική κατάσταση	65,9	-3,5	73,3
Προσδοκίες για την οικονομία την προσεχή 5ετία	93,3	+1,9	82,0

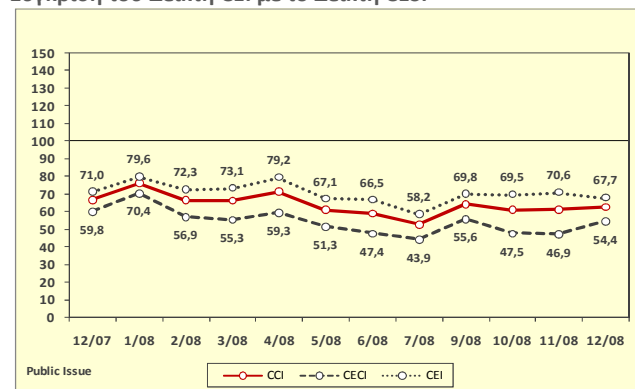
Δείκτης καταναλωτικού κλίματος - CCI (Δεκέμβριος 2008)

Σύγκριση του Δείκτη CCI της Public Issue με το Δείκτη ICS του πανεπιστημίου του Michigan

Σύγκριση του Δείκτη CEI με το Δείκτη CESI

Αναλυτικοί δείκτες

1. Ροπή προς αγορά και κατανάλωση

Ι. Εποχικοί και άλλοι παράγοντες συμβάλλουν στην βελτίωση της ροπής για αγορά

Η ροπή προς αγορά και κατανάλωση το Δεκέμβριο παρουσιάζει εντυπωσιακή αύξηση. Ειδικότερα, ο δείκτης αυξήθηκε κατά 10,5 μονάδες το Δεκέμβριο, προσεγγίζοντας τις 56,7 μονάδες. Η νέα αυτή τιμή επαναφέρει το δείκτη στα επίπεδα του μέσου όρου του τελευταίου 12μηνου (56). Αξίζει να σημειωθεί, πως η τιμή του Δεκεμβρίου υπολείπεται κατά 2,7 μονάδες της αντίστοιχης τιμής του 2007. Η αύξηση της ροπής προς αγορά και κατανάλωση κατά 10 μονάδες, το Δεκέμβριο, μπορεί να αποδοθεί:

- Σε εποχικούς παράγοντες (εορταστική περίοδος, Δώρο Χριστουγέννων, κ.λπ.)
- Στην πολιτική προσφορών και εκπτώσεων, που εφαρμόζονται τα καταστήματα και οι αλυσίδες, κυρίως σε προϊόντα, όπως παιχνίδια, ενδύματα, καλλυντικά, έπιπλα, ηλεκτρικά και ηλεκτρονικά είδη, καθώς και στα ΙΧ, ως απάντηση στην επιβράδυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης.
- Στη ελάφρυνση των δόσεων των στεγαστικών δανείων, χάρη στη μείωση των επιτοκίων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Euribor. Υπενθυμίζεται, ότι η Ε.Κ.Τ. ως απάντηση στην εντεινόμενη εκδήλωση των επιπτώσεων της χρηματοπιστωτικής κρίσης στην πραγματική οικονομία των ευρωπαϊκών χωρών και στα πλαίσια της αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού, προχώρησε, στις 4 Δεκεμβρίου, στη μεγαλύτερη μείωση επιτοκίων (0,75%) της ιστορίας της. Η συγκεκριμένη μείωση είναι η τρίτη διαδοχική, ύστερα από εκείνες του Οκτωβρίου και Νοεμβρίου (κατά μισή μονάδα έκαστη). Η νέα επικείμενη κατά τους προσεχείς μήνες μείωση του επιτοκίου της Ε.Κ.Τ., αναμένεται να συμβάλει σε περαιτέρω μείωση των δόσεων των στεγαστικών δανείων, που είναι άμεσα συνδεδεμένα με το επιτόκιο του ευρώ. Παράλληλα, σημαντικά οφέλη αναμένεται να αποκομίσουν και οι δανειολήπτες που έχουν λάβει δάνεια, με επιτόκιο αναφοράς το διατραπεζικό Euribor, η τιμή του οποίου παρουσιάζει συνεχή υποχώρηση, από τα μέσα Οκτωβρίου.
- Στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και στη δραστική μείωση των τιμών του πετρελαίου, γεγονός που συμβάλλει στην ανακοπή της σημαντικής συρρίκνωσης που υπέστη η αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών, στη διάρκεια του 2008. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της ΕΣΥΕ, η αύξηση του δείκτη τιμών καταναλωτή υποχώρησε κατά 0,3 μονάδες το Νοέμβριο, σε σχέση με τον Οκτώβριο, ενώ σε σχέση με το Νοέμβριο του 2007, η επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης του πληθωρισμού ανέρχεται σε 1 μονάδα (αύξηση 2,9% έναντι 3,9%). Ο δείκτης τιμών πληθωρισμού υποχωρεί για πρώτη φορά το 2008 κάτω από το 3%. Ωστόσο, ο συγκεκριμένος δείκτης παραμένει υψηλότερος από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης, ο οποίος υποχώρησε στο 2,1% το Νοέμβριο από 3,2% τον Οκτώβριο. Προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας διαβλέπουν περαιτέρω επιβράδυνση του πληθωρισμού στην ευρωζώνη το 2009 (μεταξύ 1,1% και 1,7%), γεγονός που προμηνύει επιβράδυνση του εισαγόμενου πληθωρισμού.

ΙΙ. Εξέλιξη της ιδιωτικής κατανάλωσης

Στη διάρκεια του τρίτου τριμήνου του 2008, η ιδιωτική κατανάλωση σημείωσε, σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, συνολικά, μείωση 0,5%, ενώ σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2007, ο ρυθμός αύξησής της περιορίστηκε στο 1,8%. Αξίζει να υπογραμμισθεί, ότι αυτή η επίδοση φαίνεται να συμβαδίζει πλήρως με την εξέλιξη της ροπής για αγορά και κατανάλωση, στη διάρκεια της θερινής περιόδου, όταν ο συγκεκριμένος δείκτης του Οικονομικού Βαρόμετρου είχε υποχωρήσει στη χαμηλότερη τιμή του τελευταίου 12μηνου (45,3). Σύμφωνα με την ΕΣΥΕ, η επιβράδυνση των ρυθμών αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης οφείλεται στη μείωση του ρυθμού αύξησης του Δείκτη Κύκλου Εργασιών Λιανικών Πωλήσεων, καθώς και στην αύξηση του πληθωρισμού.

2. Εκτιμήσεις για το εισόδημα

Οι εκτιμήσεις για την προσωπική οικονομική κατάσταση το παρελθόν 12μηνο παρουσιάζουν αξιοσημείωτη ανάκαμψη τον Δεκέμβριο. Ο δείκτης αυξήθηκε κατά 4,5 μονάδες, προσεγγίζοντας τις 52,1 μονάδες. Η νέα τιμή κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με το μέσο όρο του τελευταίου 12μήνου (52,2). Η αύξηση του δείκτη, κατά το μήνα Δεκέμβριο, πιθανόν να οφείλεται, αφενός στη μείωση των πληθωριστικών πιέσεων, στο σύνολο των οικονομιών, που τροφοδότησε η πτώση της τιμής του πετρελαίου, και αφετέρου σε μια θετική αξιολόγηση της υφιστάμενης οικονομικής κατάστασης (και του βιοτικού επιπέδου), σε αντίθεση με την επερχόμενη επιδείνωση του εγχώριου και διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος, που διαισθάνονται οι καταναλωτές.

3. Προσδοκίες για την οικονομία

Ι. Σημαντική επιδείνωση

Ραγδαία επιδείνωση χαρακτηρίζει την εξέλιξη των προσδοκιών των καταναλωτών για την πορεία της οικονομίας το προσεχές 12μηνο. Ειδικότερα, ο δείκτης παρουσιάζει πτώση 7,4 μονάδων, υποχωρώντας στις 43,7 μονάδες. Η συγκεκριμένη τιμή αποτελεί και τη δεύτερη χαμηλότερη στη διάρκεια του 12μήνου. Ο δείκτης Δεκεμβρίου υπολείπεται του μέσου όρου του έτους (55,8), κατά 12,1 μονάδες, ενώ η απόκλιση από την τιμή του περασμένου Δεκεμβρίου αυξάνεται κατά 17 μονάδες. Αξίζει να σημειωθεί, πως οι προσδοκίες των καταναλωτών για την οικονομία παρουσιάζουν συνεχή πτώση από τον περασμένο Σεπτέμβριο, έχοντας απωλέσει περισσότερες από 15 μονάδες, σε διάστημα τριών μηνών³. Το κλίμα που διαγράφεται ως εκ τούτου για την πορεία της οικονομίας στην διάρκεια του 2009 χαρακτηρίζεται από αυξημένη απαισιοδοξία.

ΙΙ. Αδυναμία αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κρίσης

Η συγκεκριμένη εξέλιξη δείχνει να είναι απόρροια, μεταξύ άλλων παραγόντων, και μιας διάχυτης αντίληψης που επικρατεί στους καταναλωτές, σχετικά με τον περιορισμένο χαρακτήρα και τα όρια των πολιτικών που έχουν εκπονηθεί, για την

³ Σύμφωνα με έρευνα της Public Issue, με αντικείμενο τις: «Στάσεις των Ελλήνων πολιτών απέναντι στη διεθνή οικονομική κρίση & το Ευρώ», που πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό του ΚΕΠΠ, στο διάστημα 19-21/11/2008, το 79% των πολιτών εκτιμά πως η κρίση θα έχει σίγουρα επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία. Το συγκεκριμένο ποσοστό αυξήθηκε κατά 10 μονάδες σε σχέση με αντίστοιχη μέτρηση που πραγματοποιήθηκε τέλη Οκτωβρίου. Βλέπε σχετικά, <http://www.publicissue.gr/986/economic-crisis>

αντιμετώπιση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης. Επιπλέον, η περιορισμένη έκταση των μέτρων που αναμένεται να ληφθούν, από την ελληνική κυβέρνηση στη διάρκεια του 2009, για την πρόληψη των κοινωνικών επιπτώσεων της κρίσης, φαίνεται να ενισχύει περαιτέρω το σημερινό κλίμα απαισιοδοξίας. Οι εν λόγω πολιτικές δεν δείχνουν να ικανοποιούν τις προσδοκίες της ελληνικής κοινής γνώμης για αυξημένο κρατικό παρεμβατισμό: στοιχείο, που, ιστορικά, χαρακτηρίζει έντονα την ελληνική πολιτική κουλτούρα και τις αντιλήψεις των πολιτών για το κράτος και το οποίο ενισχύεται περαιτέρω λόγω της οικονομικής κρίσης⁴. Πέραν των αβεβαιοτήτων που χαρακτηρίζουν την αποτελεσματικότητα του ευρωπαϊκού σχεδίου στήριξης (αναθέρμανσης) της οικονομίας, η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα από τις 13 μεγαλύτερες οικονομίες της Ε.Ε. -μαζί με την Ιρλανδία και την Ιταλία- που δεν προχώρησε σε στοχευμένες περικοπές φόρων, ή σε πρόσθετες δημοσιονομικές δαπάνες κοινωνικού, ή αναπτυξιακού περιεχομένου⁵, περιορίζοντας την παρέμβασή της στη διασφάλιση της ρευστότητας του εγχωρίου χρηματοπιστωτικού συστήματος⁶. Το υψηλό κόστος δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου, δεν αποκλείεται να επιφέρει περαιτέρω επιδείνωση των προσδοκιών για την οικονομία με δύο τρόπους:

- Πρώτον, αποδυναμώνοντας την ικανότητα της διακυβέρνησης να ανταπεξέλθει στα υφιστάμενα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, λόγω υψηλού δημόσιου χρέους.
- Δεύτερον, εξαιτίας των σχεδίων δημοσιονομικής πειθαρχίας και περικοπής των δημόσιων δαπανών που ενδέχεται να επιφέρει.

III. Επιπτώσεις της κρίσης σε κλαδικό επίπεδο

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η συσχέτιση των προσδοκιών των καταναλωτών για την οικονομία με τις προβλέψεις για την έκταση των επιπτώσεων της κρίσης, στους επιμέρους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας. Οι Έλληνες πολίτες εκτιμούν ότι ο τουρισμός, το εμπόριο, η οικοδομή και οι κατασκευές αποτελούν τους κλάδους που θα υποστούν τα μεγαλύτερα πλήγματα από την κρίση⁷. Αν και ο κύκλος εργασιών στον τομέα τουρισμού (Ξενοδοχεία και Εστιατόρια) παρουσιάζει αύξηση της τάξης του 5,7% στο τρίτο τρίμηνο του 2008, σε σχέση με τον αντίστοιχο τρίμηνο του περασμένου έτους, οι απαισιόδοξες προβλέψεις για την τουριστική βιομηχανία δεν μπορούν παρά να ληφθούν ως ιδιαίτερα βάσιμες, εφόσον ληφθεί υπόψη ότι το 50% των περιηγητών, που επισκέπτονται την Ελλάδα, προέρχονται από 5 κράτη (ΗΠΑ, Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Ην.Βασιλείο), τα οποία υφίστανται -σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό- τις συνέπειες από την οικονομική κρίση⁸. Τα σημάδια επιβράδυνσης στον

κατασκευαστικό κλάδο είναι ήδη εμφανή. Ειδικότερα, ο δείκτης παραγωγής στις κατασκευές σημείωσε σημαντική επιβράδυνση στο τρίτο τρίμηνο του 2008, σε σχέση με τον αντίστοιχο τρίμηνο του 2007 (28,4%). Η αύξηση του δείκτη, για το τρίτο τρίμηνο του 2008, ανέρχεται σε 1,4%, ενώ επιβράδυνση καταγράφεται και στον ρυθμό αύξησης του δείκτη, σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2008 (6,3%, έναντι 12%).

4. Προσδοκίες για την ανεργία

I. Σταθεροποίηση σε πολύ χαμηλά επίπεδα

Παρά τη σχετική άνοδο, της τάξης της 1,5 μονάδας, η τιμή του δείκτη προσδοκιών για την ανεργία κατά το προσεχές 12μηνο, συνεχίζει να κυμαίνεται σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα (28,2 μονάδες). Η συγκεκριμένη εξέλιξη έχει ως αφετηρία τη δραματική πτώση του δείκτη κατά το μήνα Νοέμβριο, από τις 49,5, στις 26,6 μονάδες. Από τον περασμένο Δεκέμβριο, ο δείκτης έχει απολέσει, συνολικά, 27,2 μονάδες.

II. Εξέλιξη της ανεργίας το 2008 και το 2009

Βάσει των τελευταίων στοιχείων της ΕΣΥΕ ωστόσο, η ανεργία στην Ελλάδα μειώθηκε κατά 0,7% στο τρίτο τρίμηνο του 2008, σε σχέση με τον αντίστοιχο τρίμηνο του 2008⁹. Το ποσοστό αυτό (7,2%) είναι το χαμηλότερο που είχε καταγραφεί, για το τρίτο τρίμηνο του έτους, από το 1998. Συνολικά, η εξέλιξη στο τρίτο τρίμηνο του 2008 φαίνεται να μην επιβεβαιώνει τις προβλέψεις της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών και Χρηματοδοτικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG ECFIN), βάσει των οποίων η ανεργία στην Ελλάδα για το 2008 θα αυξηθεί στο 9%. Μόνο μια «βίαιη» αλλαγή στην αγορά εργασίας, κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2008, θα ήταν σε θέση να προκαλέσει τη δραματική αύξηση του ποσοστού ανεργίας, στα προβλεπόμενα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή επίπεδα. Συνολικά, το ποσοστό ανεργίας για το 2008 αναμένεται να κυμανθεί σε παρεμφερή επίπεδα με τις προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών (7,5%), του ΟΟΣΑ (7,6) και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (7,7), αν και δεν μπορούν να αποκλειστούν περισσότερο απαισιόδοξες προβλέψεις, της τάξης του 8%. Αξίζει, τέλος, να αναφερθούν οι αποκλίσεις που παρατηρούνται, μεταξύ των προβλέψεων του Υπουργείου Οικονομικών, για το 2009, σε σχέση με τις αντίστοιχες των διεθνών οργανισμών. Η πρόβλεψη που αναφέρεται στον προϋπολογισμό του 2009, προαναγγέλλει σταθεροποίηση της ανεργίας στα υφιστάμενα επίπεδα, εκτίμηση που δεν συμβαδίζει, ωστόσο, με τις προβλέψεις για το ίδιο έτος, τόσο του ΟΟΣΑ (8%), όσο και του Δ.Ν.Τ (8,3%).

III. Ερμηνευτικοί παράγοντες για την επιδείνωση των προσδοκιών, σχετικά με την ανεργία

Η σταθεροποίηση των προσδοκιών για την ανεργία, σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα, αποτελεί άμεση έκφανση του φόβου που προκαλεί ο κίνδυνος της απόλυσης στους Έλληνες εργαζόμενους. Τούτο είναι πιθανόν να προκύπτει εξαιτίας της υστέρησης της χώρας στις δαπάνες κοινωνικής προστασίας, που παρατηρείται, σε σχέση με τον μέσο όρο της Ε.Ε.-15, αλλά και, ειδικότερα, όσον αφορά στα επίπεδα παρεχόμενης προστασίας σε περίπτωση ανεργίας (ύψος επιδόματος, προϋποθέσεις

⁴ Σύμφωνα πάντα με την ίδια έρευνα, το 86% των πολιτών πιστεύει πως η παρέμβαση του κράτους στην οικονομία μάλλον πρέπει να ενισχυθεί. Βλέπε επίσης για το ίδιο θέμα την κλίμακα οικονομικού παρεμβατισμού και τις μεταβολές που έχουν επισυμβεί στις οικονομικές αντιλήψεις της κοινής γνώμης την τελευταία 10ετία στο: <http://www.mavris.gr/987/kepp-presentation>

⁵ Εκτός από μια σειρά δράσεων που έχουν ανακοινωθεί, όπως η χορήγηση επιδόματος θέρμανσης και η ενίσχυση προγραμμάτων του ΟΑΕΔ για ανέργους, ή η περαιτέρω μείωση του συντελεστή φορολογίας εισοδήματος του 2009.

⁶ Saha, D., von Weizsacker, J. (2008), "Estimating the size of the European stimulus packages for 2009", Bruegel.

⁷ Βλέπε σχετικά, <http://www.publicissue.gr/986/economic-crisis>

⁸ Και οι πέντε χώρες θα εισέλθουν σε ύφεση στην διάρκεια του 2009. Με βάση τις τελευταίες προβλέψεις του ΟΟΣΑ για το 2009, οι Η.Π.Α θα παρουσιάσουν μείωση του ΑΕΠ τους κατά 0,9%, η Γερμανία κατά

0,8%, η Γαλλία κατά 0,4%, η Ιταλία κατά 1,0% και το Ηνωμένο Βασίλειο κατά 1,1%.

⁹ ΕΣΥΕ: «Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Γ' Τρίμηνο 2008», Δελτίο τύπου, 18/12/2008.

πρόσβασης και διάρκεια χορήγησης). Συνοπτικά, η χαμηλή προστασία απέναντι στην ανεργία μπορεί να αποδοθεί¹⁰:

- Στην υστέρηση που παρατηρείται στις δημόσιες δαπάνες για τα επιδόματα ανεργίας και την πρόωρη συνταξιοδότηση, το ποσό των οποίων είναι τέσσερις φορές μικρότερο από τον μέσο όρο της Ε.Ε-15. τη στιγμή, μάλιστα, που τα ποσοστά συνολικής και μακροχρόνιας ανεργίας είναι από τα υψηλότερα στην Ευρώπη.
- Στην ιδιαίτερα χαμηλή αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων, που στοχεύουν στη μείωση των ποσοστών κινδύνου φτώχειας. Η Ελλάδα κατέχει την αρνητικότερη επίδοση μεταξύ των χωρών της Ε.Ε-25 (μείωση του κινδύνου φτώχειας κατά 9%, έναντι 38% για την Ε.Ε-25).
- Στην απουσία κάποιας μορφής εγγυημένου εισοδήματος, σε αντίθεση με την συντριπτική πλειοψηφία των χωρών της Ε.Ε-27. (Μόνο η Ελλάδα και η Ουγγαρία δεν παρέχουν κάποια μορφή ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος για άτομα εργάσιμης ηλικίας, που δεν διαθέτουν άλλους πόρους).
- Στη χαμηλή αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών απασχόλησης και στην πενιχρή επίδοση της χώρας σε θέματα δια βίου μάθησης. (Μόλις 1,9% του πληθυσμού παρακολουθεί προγράμματα κατάρτισης, έναντι 11,3% στην Ε.Ε-15 και 33,3% στη Σουηδία).

IV.Η επιρροή των ΜΜΕ και των εργοδοτικών φορέων

Όπως είχε αναφερθεί στο Οικονομικό Βαρόμετρο Νοεμβρίου, οι προσδοκίες των καταναλωτών, πιθανόν να επηρεάζονται, σε κάποιο βαθμό, τόσο από τις δημόσιες αναφορές των εκπροσώπων των εργοδοτικών φορέων και των μέσων μαζικής ενημέρωσης σε επικείμενες απολύσεις και πτωχεύσεις, όσο και από τις προτάσεις για αλλαγές στους υφιστάμενους όρους απασχόλησης, που δημοσιοποιούνται συχνά¹¹.

5. Προσδοκίες για την αποταμίευση

Περαιτέρω επιδείνωση παρουσιάζει, τον τρέχοντα μήνα, ο δείκτης προσδοκίων για την αποταμίευση. Ο δείκτης υποχωρεί στις 32,9 μονάδες, σημειώνοντας απώλειες της τάξης της 1,5 μονάδας, σε σχέση με το Νοέμβριο. Η νέα τιμή είναι η τρίτη χαμηλότερη που καταγράφεται στη διάρκεια του τελευταίου 12μήνου. Σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2007, ο δείκτης για την αποταμίευση παρουσιάζει απώλεια 5,3 μονάδων. Η υποχώρηση του δείκτη, για δεύτερο συνεχή μήνα, καταγράφεται σε πείσμα των επιθετικών πολιτικών αύξησης των επιτοκίων των τραπεζών στις προθεσμιακές καταθέσεις (μέχρι και 7,5% σε ορισμένες περιπτώσεις), που υιοθετήθηκε, λόγω των προβλημάτων ρευστότητας του χρηματοπιστωτικού κλάδου. Αξίζει να σημειωθεί, ότι σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, οι καταθέσεις ταμειωτηρίου των εγχώριων νοικοκυριών μειώθηκαν κατά 8,7% το Σεπτέμβριο του 2008, έναντι του αντίστοιχου μήνα του προηγούμενου έτους, ενώ,

αντιθέτως, οι καταθέσεις προθεσμίας παρουσίασαν αύξηση κατά 45,8%¹². Παρά την ραγδαία αύξηση των προθεσμιακών καταθέσεων τα τελευταία έτη και την εντυπωσιακή αύξηση των επιτοκίων τους, το τελευταίο χρονικό διάστημα, οι καταναλωτές φαίνεται να μην θεωρούν πιθανή την αύξηση των αποταμιεύσεών τους. Δύο λόγοι διακρίνονται για το συγκεκριμένο γεγονός:

- Οι ευκαιρίες που παρουσιάζονται στις προθεσμιακές καταθέσεις αφορούν σε ένα περιορισμένο τμήμα του πληθυσμού (που διαθέτει την ευχέρεια να αποταμιεύσει ποσό άνω των 5000, ή και 10.000 ευρώ).
- Οι καταναλωτές που διαθέτουν χαμηλότερα εισοδήματα, προσπαθούν να υπερασπιστούν τα εισοδήματά τους, μειώνοντας την αποταμίευσή τους.

Συνολικά, η εξέλιξη του δείκτη δεν φαίνεται να επιβεβαιώνει, ακόμη, τις προβλέψεις για αύξηση της αποταμίευσης των νοικοκυριών, ως απάντηση στην οικονομική αβεβαιότητα (precautionary savings).

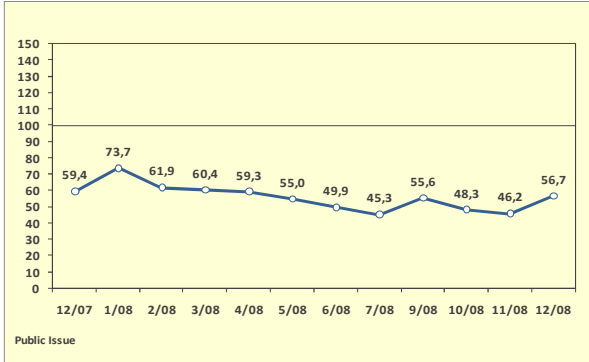
¹⁰ «Φτώχεια και Εισοδηματικές Ανισότητες στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση», στο *Ετήσια Έκθεση για την Οικονομία και την Απασχόληση 2008*, Ινστιτούτο Εργασίας ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, Μέρος 8, σελ.194-259.

¹¹ Πχ., όπως η καθιέρωση της προσωρινής 4ήμερης, ή 3ήμερης εργασίας, με στόχο τη διατήρηση των θέσεων απασχόλησης. Πέραν των άμεσων επιπτώσεων στις αποδοχές και το βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων, η μείωση του εβδομαδιαίου χρόνου εργασίας παρουσιάζει έμμεσες επιπτώσεις, όπως η επιμήκυνση του χρόνου εργασίας για τη συνταξιοδότηση, αλλά και η μείωση των εσόδων των ασφαλιστικών φορέων.

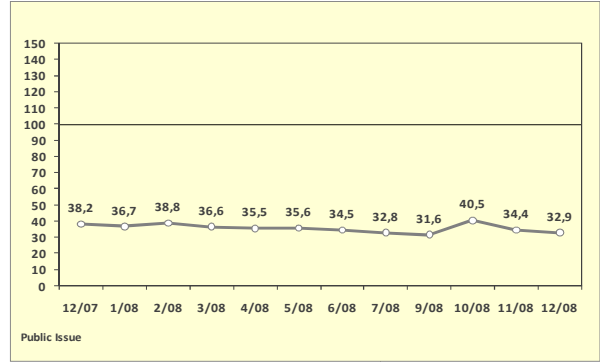
¹² Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος, Τεύχος 115, Οκτώβριος – Νοέμβριος 2008.

public issue

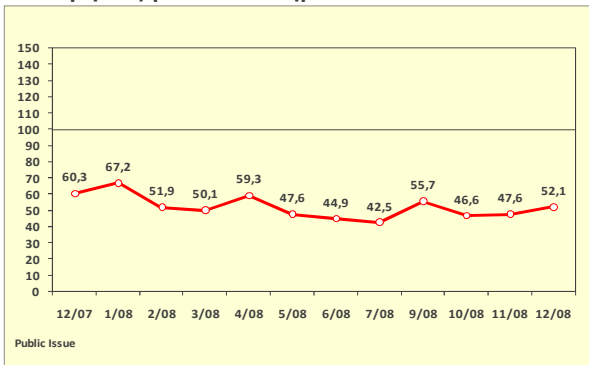
1. Ροπή προς αγορά οικιακών καταναλωτικών αγαθών

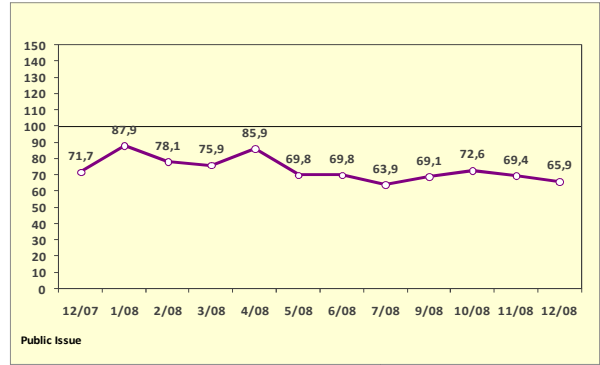
5. Προσδοκίες για την αποταμίευση

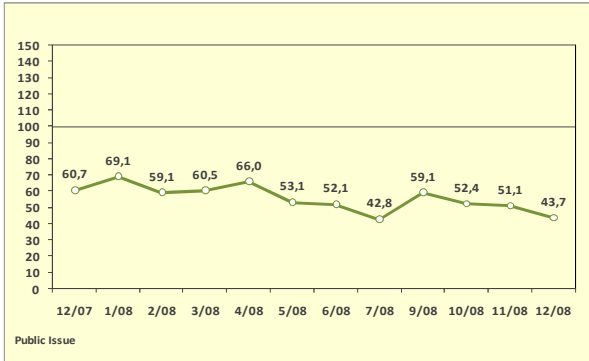
2. Εκτιμήσεις για το εισόδημα

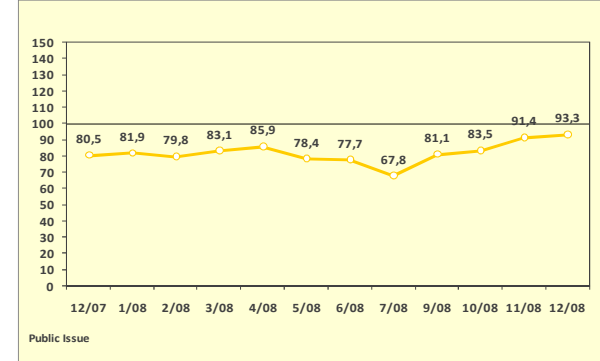
6. Προσδοκίες για το εισόδημα

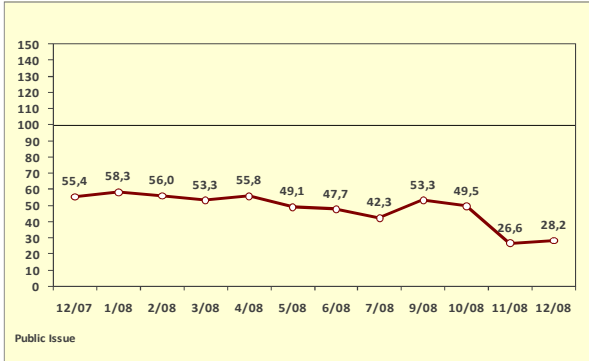
3. Προσδοκίες για την οικονομία

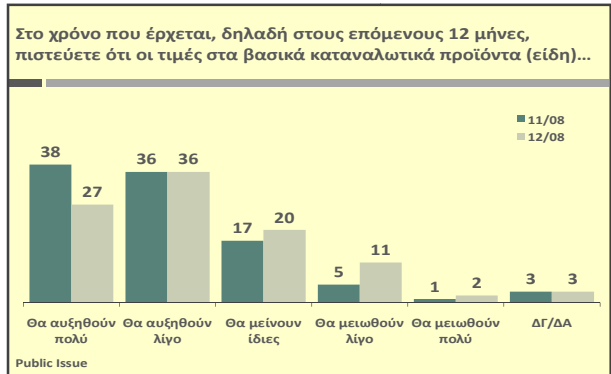
7. Προσδοκίες για την οικονομία την προσεχή 5ετία

4. Προσδοκίες για την ανεργία

8. Προσδοκίες για το πληθωρισμό

6. Προσδοκίες για το εισόδημα

Ο δείκτης προσδοκιών για την προσωπική οικονομική κατάσταση κατά το προσεχές έτος συνεχίζει την καθοδική του πορεία και το μήνα Δεκέμβριο, παρουσιάζοντας απώλεια 3,5 μονάδων. Η νέα τιμή του δείκτη (65,9) είναι η δεύτερη χαμηλότερη στη διάρκεια του τελευταίου 12μήνου (ο δείκτης είχε υποχωρήσει στις 63,9 μονάδες τον Ιούλιο). Επισημαίνεται ότι, σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2007, ο δείκτης παρουσιάζει, συνολικά, απώλειες 5,8 μονάδων. Ο δείκτης υποχωρεί παρά τις προβλέψεις για σημαντική αποκλιμάκωση του πληθωρισμού το 2009 και τη μείωση των δόσεων των στεγαστικών δανείων. Η εντεινόμενη από τον προηγούμενο Σεπτέμβριο απαισιοδοξία των καταναλωτών, σχετικά με το προσωπικό τους εισόδημα, μπορεί να αποδοθεί σε μια σειρά παραγόντων, όπως:

- Στην απόφαση της ελληνικής κυβέρνησης να μην προχωρήσει σε μέτρα για την άμεση ενίσχυση των νοικοκυριών (μείωση Φ.Π.Α, αύξηση κοινωνικών δαπανών και επιδομάτων, κ.λπ.), υπό την απειλή της εισόδου της χώρας σε καθεστώς επιτήρησης, λόγω υπερβολικού ελλείμματος.
- Στην επιβράδυνση του ρυθμού εκταμιεύσεων στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων, στην αύξηση του κόστους δανεισμού, που επωμίζονται οι νέοι δανειολήπτες, αλλά και στη διάχυτη άποψη ότι τα μέτρα στήριξης των τραπεζών θα ωφελήσουν κυρίως τις ίδιες¹³.
- Στη διαμόρφωση αρνητικού κλίματος στην αγορά ακινήτων, η επιδείνωση του οποίου πιθανόν να προκαλεί ένα «αίσθημα φτώχειας» στους ιδιοκτήτες, με δυσμενείς επιπτώσεις ως προς τις προσδοκίες για το εισόδημα (οι τιμές των μεταχειρισμένων κατοικιών ακολουθούν ήδη πτωτική τάση).
- Στη σφιχτή εισοδηματική πολιτική -στα όρια του πληθωρισμού- που υιοθετεί η κυβέρνηση για τους υπάλληλους του Δημόσιου Τομέα, το 2009 (3,5%). Ανάλογη εξέλιξη αναμένεται να σημειωθεί και στον Ιδιωτικό Τομέα, δεδομένου ότι οι αυξήσεις των δημόσιων υπαλλήλων αποτελούν σημείο αναφοράς για το σύνολο της οικονομίας.
- Σε αντικειμενικές οικονομικές δυσκολίες που αντανακλώνται σε στοιχεία όπως η ανοδική τάση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και η ραγδαία αύξηση – με βάση στοιχεία της Τειρεσίας Α.Ε- των ακάλυπτων επιταγών (+ 161% το Νοέμβριο του 2008, σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2007).

7. Προσδοκίες για την οικονομία την προσεχή 5ετία

I. Ραγδαία βελτίωση των μακροπρόθεσμων προσδοκιών

Οι προσδοκίες για την οικονομία κατά την προσεχή 5ετία συνεχίζουν την ανοδική τους πορεία, στη διάρκεια του Δεκεμβρίου, προσεγγίζοντας την υψηλότερη τιμή του τελευταίου 12μήνου (93,3 μονάδες). Αντίστροφη σχέση παρατηρείται μεταξύ της πορείας των μακροπρόθεσμων προσδοκιών και των προσδοκιών των καταναλωτών για το επόμενο 12μηνο. Συγκεκριμένα, ενώ ο δείκτης προσδοκιών για την προσεχή πενταετία έχει κερδίσει από τον Ιούλιο συνολικά 25,5 μονάδες, ο δείκτης προσδοκιών για την οικονομία, αντιθέτως, έχει απωλέσει από τον Σεπτέμβριο 15, 4 μονάδες. Αξίζει να σημειωθεί, ότι τόσο οι βραχυπρόθεσμες όσο και οι μακροπρόθεσμες προσδοκίες των καταναλωτών για την οικονομία παρουσιάζουν σαφώς

μεγαλύτερες διακυμάνσεις, απ' ότι οι προσδοκίες για το προσωπικό τους εισόδημα.

II. Σενάρια εξόδου από την κρίση

Διάφορες ερμηνείες μπορούν να αποδοθούν για τη συνεχή και ραγδαία αύξηση των μακροπρόθεσμων προσδοκιών των καταναλωτών, που καταγράφεται από τον Ιούλιο, μεταξύ των οποίων:

- Η απόρριψη του σεναρίου περί συστημικού χαρακτήρα της παρούσας κρίσης, η εμπιστοσύνη τόσο στους αυτό-ρυθμιστικούς μηχανισμούς της αγοράς, όσο και στη δυναμική του υφιστάμενου εγχώριου αναπτυξιακού μοντέλου (σενάριο έκτακτου χαρακτήρα της κρίσης).
- Η θετική αξιολόγηση των ποικιλόμορφων και άμεσων παρεμβάσεων στις οποίες έχουν προχωρήσει τους τελευταίους μήνες οι κυβερνήσεις των βιομηχανικών χωρών, καθώς και η προσδοκία για την ανάκτηση μιας μορφής δημόσιας ρύθμισης του διεθνούς και εγχώριου οικονομικού και κοινωνικού συστήματος, προς όφελος της απασχόλησης και της βιώσιμης ανάπτυξης (σενάριο επαναφοράς δημόσιας παρέμβασης στο οικονομικό γίγνεσθαι).

8. Προσδοκίες για τον πληθωρισμό

Σχετική βελτίωση των προσδοκιών των καταναλωτών για την εξέλιξη του πληθωρισμού τους επόμενους 12 μήνες καταγράφεται στην διάρκεια του Δεκεμβρίου. Συγκεκριμένα, το ποσοστό των ερωτώμενων που διαβλέπουν μεγάλη αύξηση των βασικών καταναλωτικών προϊόντων μειώνεται από 38% σε 27%, ενώ σταθερό παραμένει το ποσοστό των καταναλωτών που προβλέπουν μικρή αύξηση (36%). Ένας στους οκτώ ερωτώμενους (13%) διαβλέπει μείωση των τιμών, ενώ ένας στους πέντε εκτιμά, ότι οι τιμές θα παραμείνουν σταθερές. Με βάση τα αποτελέσματα Δεκεμβρίου, οι εκτιμήσεις των καταναλωτών φαίνεται να ευθυγραμμίζονται με τις επίσημες προβλέψεις, που διαβλέπουν σχετική αποκλιμάκωση του πληθωρισμού στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, τα δύο επόμενα έτη. Ο εγχώριος πληθωρισμός, ωστόσο, αναμένεται να κυμανθεί σε υψηλότερα κατά μέσο όρο επίπεδα, από ότι στην Ευρωζώνη (κατά 1,3% το 2009 και 1,1% το 2010)¹⁴.

¹³ Το 61% των πολιτών πιστεύει ότι τα μέτρα στήριξης θα ωφελήσουν κυρίως τις τράπεζες. Βλέπε σχετικά <http://www.publicissue.gr/986/economic-crisis>

¹⁴ European Commission, Economic Forecast, Autumn 2008, DG ECFIN.

Η μεθοδολογία υπολογισμού του δείκτη καταναλωτικού κλίματος (Consumer Climate Index –CCI)

1. Γενική περιγραφή του δείκτη

Ο δείκτης καταναλωτικού κλίματος (CCI) αποτυπώνει τη γνώμη που έχουν διαμορφώσει οι καταναλωτές, σχετικά με την προσωπική τους οικονομική κατάσταση, καθώς και την οικονομική κατάσταση της χώρας. Αποτελεί μέτρο αποτύπωσης αφενός των κοινωνικών αντιλήψεων για την τρέχουσα οικονομική συγκυρία και αφετέρου της αισιοδοξίας, με την οποία οι καταναλωτές αντιμετωπίζουν τις υφιστάμενες προοπτικές της προσωπικής τους οικονομικής κατάστασης, καθώς και το οικονομικό μέλλον της χώρας. Με αυτόν τον τρόπο καθίσταται ένα ιδιαίτερα χρήσιμο ερευνητικό εργαλείο για την εμπειρική αποτύπωση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στην οικονομία. Για τον υπολογισμό του δείκτη CCI, η Public Issue έχει υιοθετήσει τις βασικές αρχές και τη μεθοδολογία του δείκτη εμπιστοσύνης καταναλωτή του Πανεπιστημίου του Michigan (Index of Consumer Sentiment - ICS). Ο δείκτης του Πανεπιστημίου του Michigan αποτελεί διεθνώς τον πλέον γνωστό και μακροβιότερο δείκτη καταναλωτικής εμπιστοσύνης. Ο εν λόγω δείκτης κατασκευάστηκε για πρώτη φορά το 1940 και, αρχικά, υπολογιζόταν σε ετήσια βάση. Το 1952 άρχισε να υπολογίζεται σε τριμηνιαία βάση, ενώ από το 1978 υπολογίζεται πλέον σε μηνιαία βάση. Σήμερα, ο δείκτης του Michigan χρησιμοποιείται, εκτός από τις ΗΠΑ και σε αρκετές άλλες χώρες, όπως πχ: ο Καναδάς, η Ρωσία, η Αυστραλία, η Αργεντινή, το Μεξικό, το Χονγκ Κονγκ κ.α.

2. Οι μεταβλητές του δείκτη

Ο δείκτης βασίζεται σε πέντε μεταβλητές, που αποτυπώνουν τις βασικές παραμέτρους της εμπιστοσύνης των καταναλωτών και οι οποίες μετρώνται με τις ακόλουθες ερωτήσεις:

E1) Εκτιμήσεις για την προσωπική οικονομική κατάσταση το χρόνο που πέρασε

[Στο χρόνο που πέρασε, (τους τελευταίους 12 μήνες), η προσωπική σας οικονομική κατάσταση, έχει καλύτερέψει πολύ, έχει καλύτερέψει λίγο, έχει μείνει ή ίδια, έχει χειροτερέψει λίγο, ή έχει χειροτερέψει πολύ;]

E2) Προσδοκίες για την προσωπική οικονομική κατάσταση τον επόμενο χρόνο

[Στο χρόνο που έρχεται, δηλαδή στους επόμενους 12 μήνες, πιστεύετε ότι η προσωπική σας οικονομική κατάσταση θα καλύτερέψει πολύ, θα καλύτερέψει λίγο, θα μείνει ίδια, θα χειροτερέψει λίγο, ή θα χειροτερέψει πολύ;]

E3) Προσδοκίες για την κατάσταση της οικονομίας τον επόμενο χρόνο

[Στο χρόνο που έρχεται, δηλαδή, μέσα στους επόμενους 12 μήνες, πιστεύετε ότι η οικονομική κατάσταση της χώρας θα καλύτερέψει πολύ, θα καλύτερέψει λίγο, θα μείνει ίδια, θα χειροτερέψει λίγο, ή θα χειροτερέψει πολύ;]

E4) Προσδοκίες για την κατάσταση της οικονομίας κατά την προσεχή 5ετία

[Στα επόμενα 5 χρόνια, πιστεύετε ότι η οικονομική κατάσταση της χώρας θα καλύτερέψει πολύ, θα καλύτερέψει λίγο, θα μείνει ίδια, θα χειροτερέψει λίγο, ή θα χειροτερέψει πολύ;]

E5) Γενική ροπή προς αγορά οικιακών καταναλωτικών αγαθών

[Για κάποιον που θέλει να κάνει μεγάλες αγορές για το σπίτι (όπως έπιπλα, μεγάλες ηλεκτρικές συσκευές κλπ), πιστεύετε ότι είναι μία μάλλον καλή περίοδος, ούτε καλή – ούτε κακή περίοδος, ή μία μάλλον κακή περίοδος;]

3. Ο υπολογισμός του δείκτη

Για κάθε επιμέρους μεταβλητή υπολογίζεται ο σχετικός δείκτης, προσθέτοντας τη διαφορά των αρνητικών από τις θετικές απαντήσεις, στο 100. Η τιμή κάθε επιμέρους δείκτη κυμαίνεται, από 0 έως 200. Τιμή του δείκτη πάνω από το 100 σημαίνει, ότι όσοι δίνουν θετικές απαντήσεις είναι περισσότεροι από εκείνους που δίνουν αρνητικές απαντήσεις. Τιμή του δείκτη κάτω από το 100 σημαίνει, ότι όσοι δίνουν αρνητικές απαντήσεις είναι περισσότεροι από εκείνους που δίνουν θετικές απαντήσεις. Στη θεωρητική περίπτωση, κατά την οποία όλες οι απαντήσεις των ερωτώμενων είναι θετικές, ο δείκτης θα ελάμβανε την τιμή 200, ενώ εάν όλες οι απαντήσεις των ερωτώμενων ήταν αρνητικές, ο δείκτης θα ελάμβανε την τιμή 0.

Ο δείκτης καταναλωτικού κλίματος (CCI) υπολογίζεται ως ο μέσος όρος των επιμέρους δεικτών των πέντε μεταβλητών. Τιμή του δείκτη μεγαλύτερη από 100 σημαίνει, ότι όσοι δείχνουν εμπιστοσύνη στην οικονομία είναι περισσότεροι από όσους δεν δείχνουν εμπιστοσύνη. Αντιστοίχως, τιμή του δείκτη μικρότερη από 100 σημαίνει, ότι όσοι δείχνουν εμπιστοσύνη στην οικονομία είναι λιγότεροι, από όσους δεν δείχνουν εμπιστοσύνη.

Η μεθοδολογία υπολογισμού των υπολοίπων δεικτών

1. Δείκτης τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας (Current Economic Conditions Index - CECI)

Η μεθοδολογία υπολογισμού του δείκτη τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας είναι παρόμοια με εκείνη του δείκτη καταναλωτικού κλίματος, με τη διαφορά ότι στην κατασκευή του δείκτη CECI συμμετέχουν μόνον οι μεταβλητές E1 και E5. Ο δείκτης αποτυπώνει τις εκτιμήσεις των καταναλωτών για την τρέχουσα οικονομική συγκυρία.

2. Δείκτης καταναλωτικών προσδοκιών (Consumer Expectations Index - CEI)

Η μεθοδολογία υπολογισμού του δείκτη καταναλωτικών προσδοκιών είναι παρόμοια με εκείνη του δείκτη καταναλωτικού κλίματος, με τη διαφορά ότι ο δείκτης CEI κατασκευάζεται μόνον από τις ερωτήσεις E2, E3, και E4. Ο δείκτης αποτυπώνει την αισιοδοξία, ή την απαισιοδοξία των καταναλωτών για το προσωπικό εισόδημα και την οικονομική κατάσταση της χώρας.

3. Λοιποί δείκτες του Οικονομικού Βαρόμετρου

Η μεθοδολογία υπολογισμού των υπόλοιπων δεικτών του Οικονομικού Βαρόμετρου είναι παρόμοια με τη μεθοδολογία υπολογισμού των επιμέρους δεικτών του CCI. Οι τιμές για τον υπολογισμό του δείκτη της ανεργίας αντιστρέφονται, καθώς θετικές απαντήσεις θεωρούνται εκείνες που προβλέπουν τη μείωση της ανεργίας.

public issue

©PUBLIC ISSUE, Οικονομικό Βαρόμετρο, 12/2008
B. Κωνσταντίνου 16, 116 35, Αθήνα, T: 210-7575 000, F: 210-7575 100,
E: info@publicissue.gr, W:www.publicissue.gr

«Copyright 2008 της Public Issue - Επιτρέπεται η αντιγραφή επί λέξει και η διανομή των μελετών που περιλαμβάνονται στην παρούσα σελίδα , χωρίς να απαιτείται καταβολή χρηματικής αποζημίωσης, υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχει ευκρινής και διακριτή αναφορά στην πηγή προέλευσης»